

REFORMAREA SISTEMULUI ELECTORAL ROMÂNESC. CONSIDERAȚII PRIVIND NOILE REGLEMENTĂRI ÎN MATERIE ELECTORALĂ

CLAUDIA GILIA*

Résumé

L'histoire des systèmes électoraux se confond souvent avec celle des démocraties représentatives.

Les élections dans les démocraties représentatives possèdent une première fonction de légitimation et de désignation des gouvernants. Le choix d'un mode de scrutin ou d'un autre est généralement le résultat d'une entente entre les principales forces politiques. Les changements de modes de scrutin interviennent presque toujours à l'occasion de crises politiques qui entraînent des bouleversements.

L'étude présente les nouvelles dispositions de la Loi no.35/2008 concernant l'élection des parlementaires roumains et concernant la modification de la Loi no.67/2004 pour l'élection des autorités administratives locales. Le législateur roumain a considéré que l'instauration du système majoritaire uninominal va apporter une reformation, un renouvellement de la classe politique, une dynamisation de l'activité du pouvoir législatif et surtout une approche des élus des ses électeurs. On présente dans notre étude l'évolution du système électoral roumain après les événements du décembre 1989, mais aussi le changement du mode de scrutin. Nous considérons que le scrutin majoritaire uninominal à un tour ou à deux tours aussi bien que les scrutins plurinominaux présentent des avantages et des désavantages.

N'importe si les parlementaires sont issus d'un scrutin majoritaire ou d'un système proportionnel, leurs décisions prises en Parlement sont importantes pour les électeurs.

Le système électoral roumain doit répondre aux défis actuels.

Mots-clés: sisteme electorale, scrutin majoritar uninominal, alegeri parlamentare, electori, aleși.

1. Importanța sistemelor electorale

Sistemele electorale sunt cele care plăsmuiesc sistemul partinic și grevează asupra configurării reprezentării. Ele ajung să fie înțelese pe fondul dezvoltării istorice a unei societăți care, la rândul său, este în mod profund influențată de opțiunile politice.

Sistemele electorale devin „factori cauzali” ce produc consecințe proprii. Însă dacă ar produce consecințe de o importanță minoră, de ce ar mai face

* Claudia Gilia – lect.univ.dr. la Catedra de Drept Public a Facultății de Științe Juridice, Sociale și Politice a Universității „Valahia” din Târgoviște.

politicienii din acestea obiectul unor dure bătălii? Și de ce ar lupta reformatorii cu atâta înverșunare pentru a le schimba?

Recunoscută fiindu-le importanța, sistemele electorale nu se pot construi în mod deliberat și nu se pot schimba la discreție. Odată ce un sistem electoral a fost stabilit, beneficiarii săi își protejează interesele consolidate și fac tot posibilul să păstreze regulile jocului.

Sistemele electorale au un dublu efect: asupra *alegătorului* și asupra *numărului de partide*. Efectul asupra alegătorilor poate fi descris ca impact fundamental, frenator, manipulator, angajant și coercitiv.

În sistemele electorale majoritare – opțiunea alegătorului este constrânsă și restrânsă la candidații cu șanse să câștige alegerile. Sistemul *first-past-the-post* fabrică o competiție bipartidică (sau una între doi candidați).

Nu doar sistemul electoral influențează alegătorul, ci și cel de partide. Efectele sistemelor electorale nu se pot evalua corect fără a evalua în același timp proprietățile manipulative și de canalizare ale sistemului de partide, ca atare. Atât timp cât alegătorul votează pur și simplu pentru notabilul local/liderul local, partidele politice rămân „*etichete*” de o importanță minoră sau lipsite de importanță.

Atunci când încrederea este acordată mai mult partidului decât notabililor, adică atunci când alegătorul se raportează la imagini abstracte de partid, din acest moment, conducătorul sau liderul nu mai este cel care „alege” partidul, ci partidul este cel care face alegerea.

Cât privește efectul sistemului electoral asupra numărului de partide, remarcăm că, în acest caz, trebuie să vorbim despre *efectul reductiv*, pentru că numărul lor scade sau pentru că sistemul electoral devine ineficace.

Sistemele electorale diferite au un impact diferit asupra sistemelor de partide, dar există și efecte comune (Douglas W. Rae). În particular, toate sistemele electorale, nu numai cele pluralitare și majoritare, tind să supra-reprezinte partidele mari și să le sub-reprezinte pe cele mai mici.

Alegerea sistemului electoral poate determina efectiv cine este ales și ce partid/e va obține puterea. Sistemele electorale influențează coeziunea internă și disciplina partidelor: unele sisteme electorale pot încuraja fracționarea partidelor, în timp ce altele pot determina partidele să-și rezolve și să vorbească pe o singură voce. De asemenea, ele pot influența modul de organizare a campaniilor, modul în care se comportă elitele politice, stabilind astfel climatul politic al partidelor.

Un sistem electoral nu va acționa la fel în state diferite. Efectele unui anumit tip de sistem electoral depind în mare parte de contextul social-politic în care este aplicat. Factori precum religia, etnia, ideologia, rasa, regiunea, limba sau clasa socială influențează consecințele sistemului electoral; un alt factor îl reprezintă și forma de guvernare: democrație instaurată, democrație de tranziție sau noua democrație, natura sistemului de partid: instaurat, embrionic sau neformat, numărul de partide „serioase” existente, precum și împărțirea geografică a susținătorilor unui partid, dacă aceștia sunt concentrați într-o anumită zonă sau sunt dispersați în mai multe zone.

2. Istoria postdecembristă a sistemului electoral românesc

Sistemul electoral este determinat de natura politică a statului. El nu poate să nu corespundă acestei naturi, deoarece, în ultimă analiză, statul este astfel cum rezultă din alegeri¹.

Schimbarea regimului politic după evenimentele din 1989 a determinat și schimbarea clasei politice, chestiune care nu putea fi realizată potrivit vechilor reglementări electorale. Instituirea noului regim politic a impus ca o condiție a pluralismului politic și a statului de drept, organizarea periodică a alegerilor generale pentru constituirea Reprezentanței naționale. Clasa politică trebuia formată pe baza unor structuri și principii cu adevărat democratice, ceea ce presupunea un nou sistem electoral. Noile instituții etatice trebuiau să fie expresia directă a corpului electoral, corp electoral ce simțea nevoia de a contribui la formarea noii ordini politice pe cale reprezentativă. Acest proces s-a desfășurat însă gradual². Dacă constituirea Consiliului Frontului Salvării naționale a purtat amprenta reprezentării de tip revoluționar a voinței poporului, Consiliul Provizoriu de Uniune Națională a însemnat reflectarea considerabilă a gradului de reprezentativitate a autorității publice căreia i s-au conferit atât atribuții de organism legiuitor, cât și prerogative de natură executivă. Decretul-lege nr. 92/1990³ a introdus principiul reprezentării pe baze electorale a voinței electoratului⁴. Adoptarea Constituției României în 1991 a reșezat fundamentul statului român pe baze democratice, reglementând fără echivoc pluralismul politic, separația puterilor în stat, alegeri libere, egalitatea în drepturi, etc. Optând pentru scrutinul de listă și repartizarea mandatelor potrivit principiului reprezentării proporționale⁵ pentru desemnarea deputaților și senatorilor, legiuitorul român a reflectat astfel în Legea electorală nr. 68/1992⁶ realitățile politice existente în acel moment: asumarea de către partidele politice a unui rol activ în procesul de tranziție către o societate democratică, dorința liderilor politici de a spori prestigiul partidelor, numărul scăzut al candidaților cu aderență electorală care să intre într-o competiție electivă de tip uninominal.

Viața politică românească nu s-a caracterizat, ea însăși, prin stabilitate și chiar normalitate. Fragila organizare a partidelor politice, restructurarea ideologică

¹ Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ion Deleanu, Ioan Vida, *Alegerile parlamentare și prezidențiale. Texte legale comentate*, București, Edit. Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, 1992, p. 5.

² A se vedea Cristian Ionescu, *Regimul politic în România*, București, Edit. All Beck, 2002, p. 71-76.

³ Decretul-lege nr. 92/1990 pentru *alegerea Parlamentului și a Președintelui României*, publicat în M. Of. P. I, nr. 35/18.03.1990.

⁴ Parlamentul, constituit pe baza alegerilor din 20 mai 1990, a reprezentat, după mai bine de o jumătate de veac, voința electorală directă a poporului.

⁵ Consacrarea principiului reprezentării proporționale indică voința legiuitorului de a se adopta un sistem de scrutin care să asigure o cât mai echitabilă reprezentare a opțiunilor electoratului.

⁶ Legea nr. 68/1992 pentru *alegerea Camerei Deputaților și a Senatului*, publicată în M. Of., P. I, nr. 164/16. 07. 1992.

definitivă a acestora, gradul redus de cultură politică atât al noii clase politice, cât și al unei însemnate părți a populației, fenomenul corupției, necunoașterea stilului de conducere cu adevărat democratic și specific bunei guvernări, au impus succesive și numeroase modificări ale Legii 68/1992.

Alegerea sistemului plurinominal a oferit partidelor politice de la acel moment posibilitatea de a-și cristaliza cu rapiditate strategii și programe politice, de a-și crea un activ necesar pătrunderii acestora în cele mai diverse medii sociale, dar și posibilitatea să se organizeze eficient la nivel teritorial. Pentru desemnarea președintelui României, Constituantul român și ulterior, legiuitorul, a optat pentru scrutinul majoritar uninominal cu două tururi de scrutin⁷, înscriindu-se astfel pe linia majorității democrațiilor occidentale.

După 12 ani de la adoptare, într-un nou context politic, de pace socială, de confruntare democratică între idei, dar și de solidaritate civică, în jurul intereselor naționale, a apărut cerința revizuirii Constituției din 1991. Clasa politică a recurs, din punct de vedere instituțional, la corectarea unor decizii luate la începutul anilor '90, precum și la adoptarea unor noi prevederi constituționale, în scopul de a stabiliza viața politică și de a o racorda mai bine la noul statut pe care România și l-a dorit în cadrul Uniunii Europene. Constituantul derivat nu a adus însă modificări de substanță sistemului electoral consacrat de textul original al Legii fundamentale sau de legile electorale⁸.

În cursul anului 2004 s-a realizat o revizuire a cadrului legislativ al alegerilor⁹, bazată pe vechea reglementare, dar numerotată distinct. Noua reglementare a alegerilor naționale nu schimbă fundamental coordonatele juridice ale sistemului electoral român (se păstrează scrutinul plurinominal pentru desemnarea parlamentarilor și cel majoritar uninominal cu două tururi pentru desemnarea Președintelui României), ci adaptează din mers unele din reglementările anterioare unor noi cerințe¹⁰. Sub auspiciile noilor reglementări în materie electorală s-au

⁷ Legea nr. 69/1992 pentru *alegerea Președintelui României*, publicată în M. Of., P. I, nr. 164/16. 07. 1992.

⁸ Putem evidenția cu titlu de exemplu câteva din modificările care vizează problematica pe care o tratăm în demersul nostru: art. 1 alin. 4: „Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească – în cadrul democrației reprezentative”; art. 2 alin. 1: „Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum”; art. 38: „În condițiile aderării României la uniunea Europeană, cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European”; Art. 83 alin. 1: „Mandatul Președintelui României este de 5 ani și se exercită de la data depunerii jurământului”, art. 148; art. 149 etc.

⁹ Este vorba de Legea nr. 370/2004 pentru *alegerea Președintelui României*, publicată în M. Of., P. I, nr. 887/29.09.2004, cu modificările și completările ulterioare, și de Legea nr. 373/2004 pentru *alegerea Camerei Deputaților și a Senatului*, publicată în M. Of., P. I, nr. 887/29. 09. 2004, cu modificările și completările ulterioare.

¹⁰ A se vedea, Cristian Ionescu, *Constituția României. Legea de revizuire comentată și adnotată cu dezbateri parlamentare*, Edit. All Beck, București, 2003; Idem, *Legile electorale pe înțelesul tuturor*,

desfășurat alegerile legislative, dar și cele prezidențiale din anul 2004, în urma cărora s-au constituit structurile ce guvernează România la momentul actual.

3. Considerații privind noua legislație electorală

Evoluțiile de pe scena politică românească¹¹ au scos la iveală instabilitatea clasei politice, nevoia de a reforma această clasă, dar și de a asigura stabilitatea guvernamentală, toate, elemente care trebuie să conlucreze la realizarea „binelui comun”, a intereselor cetățenilor.

Clasa politică, diferitele organisme neguvernamentale, opinia publică au inițiat o largă dezbateră publică în legătură cu reformarea sistemului electoral românesc în perspectiva viitoarelor alegeri locale, parlamentare și, chiar a celor europene. În cadrul dezbaterilor realizate de diferite foruri, fie ele politice sau civice, s-a adus în discuție introducerea *scrutinului majoritar uninominal* pentru desemnarea parlamentarilor și a președintelui consiliului județean.

Crearea unui nou cadru legislativ în materie electorală a fost rezultatul unor vii dezbateri în forul legislativ, a negocierilor între partidele politice și de ce nu, a compromisului politic. Nu este mai puțin adevărat că partidele politice care controlează Parlamentul unei țări sunt suverane în alegerea sistemului electoral. Se poate deci presupune, cu temei, că partidele nu aleg modul de scrutin independent de avantajele și dezavantajele care decurg pentru ele din această opțiune. Deși modurile de scrutin au funcția de a institui reguli după care voturile sunt transformate în mandate, cu toate acestea, în doctrină s-a arătat că acestea au consecințe mult mai ample, care depășesc cu mult operația eminentă tehnică de transformare a sufragiilor în mandate. Ele produc efecte sesizabile atât asupra partidelor, silindu-le să adopte strategii adecvate, eficiente, cât și asupra votului alegătorilor.

Independent de modul de scrutin, independent chiar de existența vreunui mod de scrutin, viața politică cunoaște o dinamică duală, constând, pe scurt, în a opune susținătorii puterii adversarilor ei. Modul de scrutin poate să favorizeze sau să estompeze această tendință duală.

Legiuitorul român a hotărât că se impunea o reformare a sistemului electoral, motiv pentru care a adoptat un nou cadru legislativ pentru desemnarea aleșilor, și anume: *sistemul majoritar uninominal cu un singur tur de scrutin, potrivit*

Edit. All Beck, București, 2004; Elena Simina Tănăsescu, *Legile electorale. Comentarii și explicații*, Edit. All Beck, București, 2004;

¹¹ Putem evidenția aici: suspendarea președintelui României de către Parlament, desfășurarea referendumului pentru demiterea șefului statului, reconfirmarea de către corpul electoral a președintelui suspendat, eșecul partidelor politice ce au inițiat procedura suspendării în acest demers, convulsiile din interiorul partidelor parlamentare după referendum, numeroasele remanieri guvernamentale, permanentele tensiuni dintre președintele României și prim-ministru, etc.

principiului reprezentării proporționale. Astfel, a fost adoptată Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali¹².

Noul cadru legislativ stabilește noi coordonate în derularea procesului electoral. În studiul nostru vom evidenția elementele de noutate care au fost introduse în materia desemnării aleșilor poporului:

a. Legiuitorul a definit în mod expres o serie de termeni de o importanță majoră pentru procesul electoral:

– *colegiul electoral* – subunitate a unei circumscripții electorale, în care este atribuit un singur mandat

– *competitori electorali* – partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale și organizațiile legal constituite ale cetățenilor aparținând unei minorități naționale reprezentată în Consiliul Minorităților Naționale, care înaintează propuneri de candidatură, precum și candidații independenți;

– *contestație* – cale de atac prin care orice parte interesată – cetățeni, candidați, competitori electorali – se adresează birourilor electorale abilitate sau instanțelor judecătorești competente;

– *întâmpinare* – cale de atac prin care orice parte interesată – cetățeni, candidați, competitori electorali – se adresează unei autorități publice sau birou electoral care a emis actul atacat;

– *perioadă electorală* – intervalul de timp cuprins între ziua aducerii la cunoștință publică a datei la care vor avea loc alegerile și data în care rezultatele finale ale acestora sunt aduse la cunoștință publică prin publicarea lor în Monitorul Oficial al României, Partea I, după expirarea tuturor termenelor pentru contestații și răspunsuri la acestea

– *propunere de candidatură* – act de înscriere în competiția electorală a persoanei care dorește să concureze în alegeri pentru câștigarea unui mandat, în condițiile în care este propusă și susținută de un concurent electoral, sau se auto-propune și este susținută de un anumit număr de alegători;

– *registru electoral* – o bază de date centralizată în care sunt înscriși toți cetățenii români, inclusiv cei cu domiciliul în străinătate, care au împlinit vârsta de 18 ani, cu drept de vot. Înregistrarea cetățenilor cu domiciliul în străinătate se va face pe baza evidenței existente la Direcția generală de pașapoarte din cadrul Ministerului Internelor și Reformei Administrative, utilizate la eliberarea pașapoartelor de tip CRDS;

b. Din analiza textului legal în vigoare, constatăm unele modificări de esență privind *circumscripțiile electorale și colegiile electorale*.

¹² Publicată în M. Of., Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008.

Pentru organizarea alegerilor se constituie *circumscripții electorale la nivelul celor 41 de județe, o circumscripție în municipiul București și o circumscripție separată pentru românii cu domiciliul în afara României*. Numărul total al circumscripțiilor electorale este de 43.

În cadrul fiecăreia dintre cele 43 de circumscripții electorale se constituie colegii uninominale pe baza normei de reprezentare. Numărul colegiilor uninominale pentru Camera Deputaților, respectiv Senat, se determină prin raportarea numărului de locuitori al fiecărei circumscripții electorale la normele de reprezentare¹³, la care se adaugă un colegiu de deputat, respectiv de senator pentru ceea ce depășește jumătatea normei de reprezentare, fără ca numărul colegiilor de deputat dintr-o circumscripție electorală să fie mai mic de 4, iar cel de senator mai mic de 2.

De asemenea, legiuitorul a instituit anumite reguli în vederea delimitării colegiilor uninominale: **1.** o circumscripție electorală poate fi compusă numai din colegii uninominale întregi; **2.** teritoriul cuprins de un colegiu uninominal trebuie să se afle pe teritoriul unuia și aceluiași județ sau al municipiului București; **3.** pe teritoriul unei localități pot fi delimitate, de regulă, doar colegii uninominale întregi; **4.** un colegiu uninominal poate cuprinde, de regulă, una sau mai multe localități întregi; **5.** în municipiul București, colegiile uninominale nu trebuie să depășească limitele administrativ-teritoriale dintre cele 6 sectoare; **6.** în cadrul unei circumscripții electorale, delimitarea colegiilor uninominale pentru alegerea Camerei Deputaților și pentru alegerea Senatului se face astfel încât mărimea acestora, calculată în număr de locuitori, să fie de așa natură încât cel mai mare colegiu uninominal să fie cu cel mult 30% mai mare decât cel mai mic colegiu uninominal; **7.** întotdeauna un colegiu uninominal pentru alegerea Senatului este format dintr-un număr întreg de colegii uninominale pentru alegerea Camerei Deputaților, întregi și alăturate, din cadrul aceleiași circumscripții electorale.

c. Reprezentarea parlamentară a românilor care trăiesc în afara granițelor țării. Având în vedere faptul că mulți electori români și-au stabilit domiciliul în afara țării, pentru prima dată în istoria electorală a României, prin legea electorală s-a stabilit că în circumscripția electorală specială pentru cetățenii români cu domiciliu în afara granițelor României se vor forma *4 colegii uninominale pentru alegerea Camerei Deputaților și 2 colegii uninominale pentru alegerea Senatului*¹⁴.

d. Noile reglementări electorale au vizat și secțiile de votare.

Pentru organizarea alegerii Camerei Deputaților și a Senatului se înființează *Registrul secțiilor de votare*, administrat de către Autoritatea Electorală Permanentă, cuprinzând delimitarea și numerotarea secțiilor de votare de pe teritoriul României.

¹³ Norma de reprezentare alegerea Camerei Deputaților este de un deputat la 70 000 locuitori, în timp ce pentru alegerea Senatului este de un senator la 160 000 locuitori.

¹⁴ Arondarea geografică a celor 4 colegii uninominale pentru Camera Deputaților și a celor două colegii uninominale pentru Senat vor fi stabilite prin hotărâre a Guvernului, conform hotărârii unei comisii parlamentare speciale, constituite pe baza proporționalității reprezentării parlamentare.

Spre deosebire de vechea reglementare¹⁵, secțiile de votare se organizează după o nouă formulă:

- în localitățile cu populație de peste 1.500 locuitori, câte o secție de votare la 1.000-1.500 locuitori;
- în localitățile cu populație sub 1.500 locuitori, o singură secție de votare;
- se pot organiza secții de votare și în satele sau grupele de sate cu populație până la 1.000 locuitori, situate la o distanță mai mare de 3 km față de sediul secției de votare din reședința comunei.

Delimitarea secțiilor de votare prezintă nu numai o problemă de logistică sau de infrastructură electorală, dar și o problemă cu implicații politice, în cazul în care decupajul acestora s-ar face după partizanatul politic al unui grup de alegători domiciliați într-o zonă compactă¹⁶.

Pe lângă misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României se organizează una sau mai multe secții de votare, pentru alegătorii care au domiciliul în străinătate. În afara acestor tipuri de secții pot fi organizate, cu acordul guvernului din țara respectivă, secții de votare și în alte localități decât cele în care își au sediul misiunile diplomatice sau oficiile consulare¹⁷.

Constatăm cu satisfacție faptul că legiuitorul în noua reglementare a eliminat instituirea unor secții de votare în spitale, maternități, sanatorii, stațiile de cale ferată, în autogări, în porturi, aeroporturi¹⁸, știut fiind faptul că organizarea unor secții de votare în aceste locații a determinat așa-numitul „*turismul electoral*”. În doctrină¹⁹ au fost exprimate, încă de la adoptarea fostei reglementări, opinii contrare organizării secțiilor de votare în locațiile menționate mai sus.

e. Un alt element de noutate îl reprezintă crearea *Registrului electoral*²⁰.

Registrul electoral reprezintă o bază de date centralizată în care sunt înscrise toți cetățenii români, inclusiv cei cu domiciliul în străinătate, care au împlinit vârsta

¹⁵ A se vedea art. 21 din Legea nr. 373/2004 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului.

¹⁶ Cristian Ionescu, *Legile electorale...op. cit.*, p. 74.

¹⁷ Credem că legiuitorul a avut în vedere la statuarea unei astfel de dispoziții, comunitățile de cetățeni români stabilite în anumite state membre al UE, în special, Spania și Italia.

¹⁸ A se vedea vechea dispoziție legală – art. 22 din Legea nr. 373/2004 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului.

¹⁹ Ne raliem opiniei exprimate de profesorul Cristian Ionescu care afirma: „Grija legiuitorului pentru asigurarea prezenței la vot a unui număr cât mai mare de alegători este justificată până la un anumit punct. Este de presupus că, prin aplicarea prevederilor art. 22 din lege, va vota un segment puțin semnificativ de alegători. Votul lor nu va influența decisiv rezultatul alegerilor. De aceea considerăm că *organizarea secțiilor de votare în unitățile menționate nu este necesară*”, Cristian Ionescu, *Legile electorale...op. cit.*, p. 76. Considerăm că nu instituirea unor secții de votare în locații din cele mai diverse (instituirea acestor secții bazându-se pe argumentul că mobilitatea din ziua de astăzi a persoanelor este mai mare) poate constitui un motiv suficient de puternic pentru a-i determina pe electori să participe la vot, ci spiritul civic, educația cetățenească și motivația că cei aleși le reprezintă interesele și le satisfac nevoile.

²⁰ Menționăm faptul că dispozițiile referitoare la Registrul electoral național se aplică începând cu alegerile parlamentare din 2012.

de 18 ani, cu drept de vot. Înregistrarea cetățenilor cu domiciliul în străinătate se va face pe baza evidenței existente la Direcția generală de pașapoarte din cadrul Ministerului Internelor și Reformei Administrative, utilizate la eliberarea pașapoartelor de tip CRDS. Registrul electoral pentru cetățenii români cu domiciliul în România este structurat pe județe, municipii, orașe, comune, iar pentru cei cu domiciliul în străinătate, pe țări și localități.

Autoritatea Electorală Permanentă întocmește, păstrează și actualizează în permanență, până la data de 31 martie a fiecărui an, Registrul electoral. La nivelul fiecărui județ și sector al municipiului București, Registrul electoral care cuprinde alegătorii cu domiciliul sau reședința pe teritoriului unității administrativ-teritoriale este păstrat și actualizat de către biroul teritorial al Autorității Electorale Permanente.

Datele care se înscriu în Registrul electoral pentru fiecare alegător sunt următoarele: data nașterii, codul numeric personal, țara în care își are domiciliul sau reședința, adresa de domiciliu, adresa de reședință, seria și numărul cărții de alegător, seria și numărul actului de identitate.

Datele și informațiile conținute în Registrul electoral sunt destinate exclusiv proceselor electorale.

f. Introducerea unui nou mod de scrutin a determinat și modificarea dispozițiilor privitoare la *candidaturi*.

În accepțiunea noii legi electorale, în fiecare colegiu uninominal, fiecare competitor electoral poate avea doar o singură propunere de candidatură. Un candidat poate reprezenta un singur competitor electoral într-un singur colegiu uninominal. Propunerile de candidați se depun la birourile electorale de circumscripție care funcționează la nivelul la care sunt aleși candidații respectivi, cel mai târziu cu 40 de zile înainte de data alegerilor²¹.

La depunerea candidaturilor, fiecare partid politic, alianță politică, alianță electorală, organizație a cetățenilor aparținând minorităților naționale, candidat independent, trebuie să facă *dovada constituirii unui depozit*²², în contul Autorității

²¹ Termenul de depunere a fost extins la 40 de zile, spre deosebire de vechea reglementare care prevedea un termen de 30 de zile.

²² „Scopul pentru care există această prevedere de constituire a unui depozit a fost acela de a responsabiliza pe candidați, inclusiv pe cei independenți, de a nu se juca de-a alegerile și inclusiv partidele, pe care nu le vedem în 4 ani de zile, nu mă refer la cele parlamentare, și le vedem la alegerile locale sau la alegerile generale, cu liste peste liste, în care, evident, când se dă scorul final, nu obțin nimic. Dar, nu că ele ar încurca, dar ne trezim cu buletine de vot foarte voluminoase, cu oameni care nu desfășoară activitate politică și se joacă de-a politica. Având în vedere experiența europeană și în textele de legi care ne-au fost date la comisie, de către Cameră, practic depozitul acesta există în toate țările. Dacă a câștigat, i se dau banii înapoi, dacă s-a jucat pe banii lui, nu-i mai vede. Pentru că sunt de acord cu ce spunea un distins coleg, trebuie să candideze oricine, chiar cel care nu are niciun ban. Dar, atunci când partidul pune pe cineva care nu are niciun ban, scoate partidul banii pentru el, pentru că este o personalitate deosebită care nu poate să-și câștige existența și vrea să devină parlamentar. Este foarte bine. Dar, nici cel care nu poate să garanteze cu o bonitate de 25 de milioane, nu cred că are ce căuta în Parlament. De aceea a fost și această idee cu 10, care o strigă un coleg de aici, dar am păstrat-o pe cea veche, adică 5 salarii minime, mi se pare o sumă

Electoral Permanent²³, cu valoare de 5 salarii minime brute pe țară pentru fiecare candidat.

Depozitul se restituie în termen de 14 zile lucrătoare de la data rămânerii definitive a rezultatelor alegerilor organizate în circumscripția electorală, numai partidelor politice, alianțelor politice, alianțelor electorale, organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale, care obțin un număr de voturi egal cu cel puțin 2% din voturile valabil exprimate la nivel național. Depozitul se restituie și organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale, altele decât cele care ating pragul electoral, care obțin un mandat de deputat din partea acestor organizații. Depozitul se restituie și candidaților independenți care obțin cel puțin 20% din voturile valabil exprimate în colegiul uninominal în care au candidat. Sumele care nu se restituie se fac venit la bugetul de stat.

Legiuitorul a instituit noi condiții pentru depunerea candidaturii de către independenți. Astfel, candidații independenți trebuie să fie susținuți de *minimum 4%*²⁴ din numărul total al alegătorilor înscrși în listele electorale permanente din colegiul uninominal în care candidează, dar nu mai puțin de 2 000 de alegători pentru Camera Deputaților și 4 000 de alegători pentru Senat. Procentul stabilit de legiuitor nu este un prag electoral special²⁵, ci mai degrabă unul „de popularitate”, ce condiționează chiar depunerea candidaturii și nu posibilitatea obținerii unui mandat.

Depunerea candidaturii este condiționată de depunerea unei declarații pe propria răspundere de către toți candidații născuți înainte de 1 ianuarie 1976, privind apartenența sau neapartenența la securitate ca poliție politică.

g. Cât privește *atribuirea mandatelor* de deputat, respectiv de senator, noua reglementare electorală a stabilit că, la nivel național *coeficientul electoral* se stabilește prin *împărțirea numărului total de voturi valabil exprimate*²⁶ *la nivel național pentru alegerea Camerei Deputaților, la numărul de colegii uninominale constituite la nivel național pentru alegerea Camerei Deputaților*. Are dreptul la

rezonabilă care să descurajeze pe aventurierii care pot fi fie persoane fizice, fie persoane juridice”, a afirmat deputatul Anghel Stanciu în cadrul dezbaterilor de la Cameră pe marginea proiectului legii electorale. A se consulta pentru detalii stenograma ședinței Camerei Deputaților din 4 martie 2008 pe <http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=6448&idm=2>.

²³ Pentru constituirea depozitelor, Autoritatea Electorală Permanentă va deschide câte un cont în fiecare județ, respectiv pentru municipiul București. Pentru circumscripția electorală nr. 43 contul se deschide în municipiul București.

²⁴ Vechea reglementare prevedea un procent *de cel puțin 5%* din numărul total al alegătorilor înscrși în listele electorale ale localităților situate în circumscripția electorală în care candidează – fostul art. 5 alin. 6.

²⁵ Elena Simina Tănăsescu, *op. cit.*, p. 87.

²⁶ Legiuitorul distinge următoarele categorii de voturi: *voturi valabil exprimate*, voturile nule (buletinele de vot care nu poartă ștampila de control a biroului electoral al secției de votare, buletinele vot de alt model decât cel legal aprobat, sau la care ștampila este aplicată pe mai multe patrulete sau în afara acestora), voturile albe (inovație a noii legi electorale – sunt voturi albe buletinele care nu au aplicată ștampila „VOTAT”).

reprezentare organizația cetățenilor aparținând minorității naționale care a obținut cel puțin 10% din coeficientul electoral. Se declară ales acel reprezentant al organizației cetățenilor aparținând minorității naționale care a obținut cel mai mare număr de voturi.

Coeficientul electoral al circumscripției electorale se stabilește de Biroul electoral de circumscripție, separat pentru Camera Deputaților și pentru Senat, prin împărțirea numărului total de voturi valabil exprimate pentru toți competitorii electorali care întrunesc pragul electoral și pentru candidații independenți care au obținut majoritatea voturilor valabil exprimate în colegiul uninominal în care au candidat la numărul de deputați, respectiv de senatori, ce urmează să fie aleși în acea circumscripție electorală.

Pentru atribuirea mandatelor, s-a păstrat de către legiuitor Metoda d'Hondt (metodă prin divizori). Atribuirea mandatelor de deputat și de senator se face în două etape, la nivelul *colegiilor uninominale* și la nivelul *fiecărei circumscripții electorale*²⁷.

În caz de deces sau demisie a unui senator sau deputat, pentru ocuparea mandatului vacantat se organizează alegeri parțiale, la nivelul colegiului uninominal în care a fost ales respectivul deputat sau senator. Alegerile se organizează doar dacă nu ar urma să aibă loc cu mai puțin de 6 luni înainte de termenul stabilit pentru alegerile parlamentare.

Reforma în domeniul electoral a vizat și *alegerea autorităților administrației publice locale*. În acest sens, Legea nr. 67/2004²⁸ a suferit o serie de modificări de substanță. Printre elementele de noutate amintim:

Alegerea președintelui consiliul județean prin scrutin uninominal cu un singur tur. Este declarat ales candidatul care a întrunit cel mai mare număr de voturi valabil exprimate în primul tur de scrutin. În caz de balotaj se va organiza un nou tur de scrutin la două săptămâni de la primul tur, la care vor participa numai candidații care se află în această situație.

Ca urmare a integrării României în Uniunea Europeană, legiuitorul român a acordat *cetățenilor Uniunii, care au domiciliul sau reședința în România dreptul de a alege și de a fi aleși* în aceleași condiții ca și cetățenii români. Dispozițiile legale prevăd o limitare a accesului la funcțiile electivă la nivel local, stipulând în mod expres, în art. 4¹ alin. 2 că cetățenii Uniunii au dreptul de a fi aleși *numai în funcția de consilier local și consilier județean*.

Și în cadrul sistemului electoral s-a făcut un prim pas în asigurarea egalității de șanse între bărbați și femei. În acest sens s-a stipulat în legea electorală că listele de candidați pentru alegerea consiliilor locale și a consiliilor județene trebuie astfel întocmite încât să asigure reprezentarea ambelor sexe²⁹.

²⁷ A se vedea în acest sens art. 11-15 din Legea nr. 35/2008.

²⁸ Legea nr. 67/2004 republicată în M.Of., Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007.

²⁹ În alte democrații consolidate se vorbește de accesul egal la funcțiile electivă. Astfel, în Franța, Constituția dispune în art. 3 alin. 4 că: „Legea favorizează accesul egal al femeilor și bărbaților la mandatele electorale și la funcțiile electivă”. Dispozițiile Codului electoral francez sunt

În cadrul procesului de votare sunt utilizate trei tipuri de liste electorale: **1. listele electorale permanente**, care cuprind toți alegătorii din fiecare secție de votare; **2. listele electorale complementare** care îi cuprind pe toți cetățenii Uniunii Europene cu drept de vot care se află în evidențele Oficiului Român pentru Imigrări și au domiciliul sau reședința în localitatea pentru care se întocmește lista; **3. liste electorale suplimentare** sunt listele în care sunt înscriși, de către primari, cetățenii cu drept de vot care și-au stabilit cu cel puțin 3 luni înaintea scrutinului reședința în circumscripția în care au loc alegerile sau sunt înscriși în ziua votării de către președintele biroului secției de votare persoanele prevăzute mai sus, dar necuprinse în aceste liste ori persoanele omise din lista electorală permanentă sau cetățenii UE omiși din listele complementare, care se prezintă la vot și fac dovada că domiciliază în raza secției de votare respective.

Candidații independenți pentru funcția de consilier trebuie să fie susținuți de minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscriși în listele electorale permanente și în listele complementare, dar nu mai puțin de 50 în cazul comunelor; de 100 în cazul localităților urbane de rangul II și III și de 1000 în cazul județelor, municipiului București, sectoarelor municipiului și localităților urbane de rangul I. *Candidații independenți pentru funcția de primar* trebuie să cuprindă minimum 2% din numărul total al alegătorilor înscriși în listele electorale permanente, dar nu mai puțin de 200 în cazul comunelor, 300 în cazul orașelor, 100 în cazul municipiilor și sectoarelor municipiului București și 5000 în cazul Municipiului București. *Candidații independenți pentru funcția de președinte al consiliului județean* trebuie să cuprindă minimum 2% din numărul total al alegătorilor înscriși în listele electorale permanente, dar nu mai puțin de 3000.

Desemnarea președintelui consiliului județean, ca și a primarului prin scrutin majoritar uninominal într-un tur, respectiv două tururi de scrutin, a fost motivată de nevoia apropierei mai accentuate a aleșilor de către alegători, de o responsabilizare a acestora față corpul electoral, de o motivare în edificarea unor proiecte prin care să realizeze o administrație eficientă, de calitate, care să corespundă exigențelor impuse de Uniunea Europeană.

și mai tranșante: „În fiecare listă electorală, diferența între numărul de candidați aparținând unuia sau altuia din cele două sexe nu poate fi mai mare de unu. În cadrul fiecărui grup de șase candidați în ordinea înscrierii pe listă, trebuie să figureze un număr egal de candidați din fiecare sex”. A se consulta pentru detalii, Claudia Gilia, Valeriu Florin Gilia, *Sistemul politic al Republicii Franceze*, Edit. Bibliotheca, Târgoviște, 2007, p.49-50. În sistemul electoral *belgian*, Legea electorală din 13 decembrie 2002 transpune în realitate *reprezentarea echilibrată între bărbați și femei* pe listele electorale. În concret, o listă care conține de exemplu 21 de candidați nu poate cuprinde mai mult de 11 persoane de același sex. Aceste dispoziții se aplică atât candidaților efectivi, cât și supleanților. Pe de altă parte, primii doi candidați nu pot fi de același sex. Același lucru este valabil și pentru primii doi supleanți. Pentru celelalte locuri de pe listă, ordinea succesiunii între candidații de sex masculin și cei de sex feminin este liberă, însă proporția de 50/50 trebuie întotdeauna respectată pentru întreaga listă. A se consulta, Claudia Gilia, *Sistemul electoral belgian*, în *Analele Facultății de Științe Juridice – Seria Drept*, nr. 1/2008.

Este bine știut faptul că nici un sistem electoral nu este perfect. Există opinii care susțin cu tărie viabilitatea sistemului de listă, bazat pe principiul reprezentării proporționale în România, dar și voci care afirmă că scrutinul uninominal este singurul în măsură să asigure o calitate deosebită structurilor reprezentative, în speță Parlamentului.

Este scrutinul majoritar uninominal un panaceu universal pentru „bolile” clasei politice românești?

Pentru a da un răspuns la această întrebare trebuie să vedem care sunt elementele favorabile unui astfel de sistem. În literatura de specialitate au fost prezentate o serie de avantaje, dar și de dezavantaje ale celor două tipuri de scrutin (cel de listă și cel uninominal)³⁰. Pentru că nu ne propunem o analiză detaliată a celor două tipuri de scrutin, vom prezenta în tabelul de mai jos, câteva din elementele care pun în valoare sau dimpotrivă care diminuează calitatea unuia sau altuia din cele două tipuri de scrutin³¹:

AVANTAJE	
Scrutin plurinominal (de listă)	Scrutin uninominal
<i>Accentuează utilitatea voturilor, întrucât toate voturile exprimate sunt luate în considerare.</i>	<i>Asigură o strânsă legătură între cel ales și alegător. Alegătorul este cel care înainte de alegere face o analiză a capacității celui care candidează, desemnându-l sau nu ca reprezentant în cadrul Parlamentului.</i>
<i>Duce la un raport just între procentul voturilor obținute și mandatele atribuite.</i>	<i>Este un sistem simplu și presupune o înțelegere mai bună a procesului electoral din partea cetățenilor.</i>
<i>Toate curente de opinie, chiar minoritare, sunt reprezentate.</i>	<i>La nivel național, se asigură o majoritate parlamentară omogenă și stabilă, în contextul în care există un sistem bipartid, situație profitabilă tehnicilor de guvernare – stabilitate guvernamentală.</i>

³⁰ Pentru o imagine de ansamblu asupra acestui aspect a se consulta: Jean-Marie Cotteret, Claude Emeri, *Les systèmes électoraux*, 7e édition, Paris, P.U.F., 1999, p. 42-82; Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ion Deleanu, Ioan Vida, *Alegerile parlamentare și prezidențiale. Texte legale comentate*, Edit. Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București, 1992; Ion Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale - în dreptul românesc și în dreptul comparat*, Edit. C. H. Beck, București, 2006, p. 176-183, Claudia Gilia, *Sisteme și proceduri electorale*, Edit. C. H. Beck, București, 2007, p. 69-73, 91-94; Idem, *Sistemul electoral românesc în fața provocărilor prezentului*, în Volumul Seminarului internațional *Noile dimensiuni ale spațiului juridic european*, Edit. Bibliotheca, Târgoviște, 2007, pp. 224-234; Gheorghe Iancu, Gheorghe Glăvan, *Sistemul electoral*, Edit. All Beck, București, 2004, p.25-41; Pierre Martin, *Les systèmes électoraux et les modes de scrutin*, 3e édition, Paris, Montchrestien, 2006, p. 111-143; Jean-Claude Zarka, *Les systèmes électoraux*, Ellipses, Paris, 1996, p. 31-38, 47-53; Manuel Martinez Sospedra, Joaquin Marco Marco, Ainhoa Uribe Ojalora, *Sistemas electorales. Un estudio comparado*, Edit. Tirant Lo Blanch, Valencia, 2007, pp. 147-160, Ștefan Deaconu, *Avantajele și dezavantajele diferitelor sisteme electorale*, în revista „Dreptul” nr. 3/2000.

<i>Permite reprezentarea minorităților naționale în Parlament.</i>	<i>Cel ales își poate mai ușor susține ideile și programul lansat în campania electorală.</i>
<i>Permite și implică anumite condiționări legate de realizarea unui procent minim (prag electoral) ce trebuie obținut la nivel național sau de circumscripție.</i>	<i>Este un sistem care în condițiile unei democrații bipartide avantajează partidele mari.</i>
<i>Dă prioritate programelor și platformelor politice, ideilor, și mai puțin personalității și promisiunilor candidaților.</i>	<i>Este un mijloc de combatere a absenteismului electoral. La nivel local, prin depunerea unor candidaturi din partea acelor persoane cunoscute de către alegători, s-ar realiza o mai mare prezență din partea cetățenilor la urnele de vot, deoarece ar fi interesați mai mult ca cel pe care-l doresc să-i reprezinte, să câștige alegerile.</i>
<i>Favorizează multipartidismul, indiferent de mărimea partidelor, precum și independența acestora.</i>	<i>Favorizează bipartidismul sau bipolaritatea vieții politice.</i>
<i>Acest sistem este considerat a fi „onest” pentru că el evită faimoasa „bucătărie electorală” între cele două tururi de scrutin, dar și „falsele alianțe”. Absența turului doi îndepărtează „tocmelile” pe care le presupune sistemul majoritar.</i>	<i>Conduce la o selecție mai riguroasă a acelor care acced în Parlament și, prin aceasta, contribuie la formarea unor oameni politici veritabili.</i>
<i>Se impune prin rigurozitatea calculelor matematice în împărțirea voturilor.</i>	<i>Implică o relație foarte eficientă între parlamentar și circumscripția pe care o reprezintă, pe durata mandatului.</i>
<i>Tinde către o justiție electorală, fiind vorba de a reprezenta exact opiniile exprimate și de a asigura minorităților certitudinea unei reprezentări conforme cu importanța lor reală. Ea încearcă să realizeze o veritabilă fotografie a fizionomiei politice a unei țări, până în cele mai mici nuanțe³².</i>	
<i>Stimulează partidele politice să desfășoare campanii electorale active în toate zonele țării³³.</i>	
<i>Permite o mai mare reprezentare a femeilor în Parlament și o mai mare participare a alegătorilor la vot.</i>	

³² În acest sens, remarcăm punctul de vedere al profesorului Joseph Barthélémy: „principiul proporționalității răspunde, pe cale de consecință, unui sentiment elementar de justiție, unei nevoi fundamentale de loialitate și de adevăr. Va veni o zi în care vom considera principiul proporționalist la fel de important ca și principiul universalității sufragiului. Principiul va fi considerat mai presus de orice discuție. Doar teoreticienii și profesorii vor continua să se întrebe dacă este bun sau rău”, Joseph Barthélémy, *L'organisation du suffrage et l'expérience belge*, Giard et Brière, 1922, p. 530.

³³ Acest lucru contrastează cu sistemele majoritare în care partidele au tendința de a se concentra în câteva circumscripții competitive și de a neglija circumscripțiile în care ele sunt fie prea slab reprezentate, fie suficient de puternice. Partidele depun eforturi mai mari pentru mobilizarea electoratului.

DEZAVANTAJE	
Scrutin plurinominal (de listă)	Scrutin uninominal
<i>Fiind un scrutin de listă, alegătorul nu-și poate exprima opțiunea pentru un anume candidat, ci pentru partidul din care acesta face parte, indiferent de calitățile personale ale celorlalți candidați înscriși pe lista acestuia.</i>	<i>Se micșorează caracterul politic al Parlamentului³⁴. Parlamentul rezultat ca urmare a utilizării scrutinului uninominal devine mai mult un corp de elite.</i>
<i>Majoritatea parlamentară este conjuncturală, neomogenă, artificială și precară, ceea ce sporește dificultățile acțiunii guvernamentale și accentuează instabilitatea sprijinului acordat acestuia din cauza mozaicului de partide parlamentare.</i>	<i>Se pierde voturi ca urmare a aplicării acestui sistem³⁵.</i>
<i>Presupune ruperea legăturii între aleși și alegători, prin votarea unei liste, pe baza unui program general de partid și pentru programul fiecărui candidat.</i>	<i>Poate dezavantaja unele partide care, chiar dacă sunt puternice, au voturile concentrate doar în „fiefurile” lor.</i>
<i>Favorizează partidele extremiste mici, dar cu ambiții mari, puternic reprezentate de liderii lor, care își arogă uneori exclusivitatea adevărului politic.</i>	<i>Implică cheltuieli mai mari din partea candidaților pentru susținerea campaniei electorale³⁶.</i>
<i>Operațiunile de împărțire a voturilor și de atribuire a mandatelor presupune calcule și operațiuni la nivel național și local greu de înțeles de către alegătorii lor, fiind o permanentă sursă de critici și speculații</i>	<i>Scrutinel majoritar cu două tururi, se apropie de principiul suveranității populare, realizând o imagine mai nuanțată a curentelor, opiniilor și tendințelor existente în societate. Acest sistem conduce la inegalități în reprezentarea parlamentară, determină alianțe conjuncturale și precare între partide, pentru asigurarea succesului în cel de-al doilea tur de scrutin, constrânge o parte a electoratului la schimbarea opiniei.</i>
<i>Întocmirea listelor electorale de candidați de către partide. Aceste liste sunt rezultatul deciziilor conducerii partidelor, care dețin astfel cheia alegerilor; vechimea în partid, disciplina, ardoarea militantă a candidaților sunt</i>	<i>Exclue femeile de la reprezentare în Parlament. Femeile au puține șanse să fie desemnate, pentru a candida în alegeri, de către partide în care predomină bărbații.</i>

³⁴ A se consulta, Daniel-Louis Seiler, *Le mode de scrutin fait-il l'élection?* în Pascal Delwit, Jean Michel De Waele, *Le mode de scrutin fait-il l'élection?*, Edit. de l'Université de Bruxelles, 2000, p. 21-37.

³⁵ În urma alegerilor pe bază de scrutin uninominal, învingător va fi cel care va obține cele mai multe voturi. Acesta va lua tot („*the winner takes all*”), iar ceilalți, indiferent de procentul de voturi obținut, nu vor obține nimic. De exemplu, dacă avem 6 candidați într-o circumscripție electorală, și fiecare în urma alegerilor obține următoarele rezultate:

A – 30%	C – 15%	E – 10%
B – 25%	D – 12%	F – 8%.

Va câștiga alegerile cel care a obținut 30% din voturile alegătorilor, deși cei care nu l-au votat au fost în proporție de 70%. Acesta este considerat *cel mai mare dezavantaj pe care-l prezintă scrutinul uninominal*.

³⁶ Campania electorală va favoriza pe cei ce pot suporta astfel de cheltuieli. Aceasta ar fi pe de o parte un dezavantaj, iar pe de altă parte un avantaj, deoarece ar intra astfel în politică doar acei oameni care au o forță financiară solidă și nu ar mai fi dispuși la tot felul de compromisuri.

apreciate de conducerea partidului, care poate să își propulseze pe liste pe cei pe care îi apreciază, eliminând eventualele disidențe democratice	
<i>Tinde să deposeze electoratul de propria suveranitate și să o transfere partidelor, care sunt practic asigurate de alegerea conducătorilor lor, prin desemnarea acestora în fruntea listelor electorale. Este inoportun ca cei aleși să se considere mai degrabă tributari propriilor partide, decât celor care i-au ales.</i>	

Politologul italian Giovanni Sartori întreprinde o remarcabilă analiză, atât din perspectiva sistemului majoritar, cât și a celui proporțional, distincția dintre *votarea persoanei* sau *votarea listei*. În *sistemele majoritare*, fondate pe circumscripții uninominale, candidații sunt și aici, de regulă, membrii de partid aleși prin intermediul canalelor de partid. În cadrul circumscripțiilor uninominale, votanții văd în fața lor persoane concrete. Dar această „vedere” a candidatului nu reflectă în sine, în opinia lui Sartori, faptul că persoana ar fi mai importantă decât partidul. În cadrul circumscripțiilor uninominale, partidele sunt constrânse să se conformeze necesității de a găsi un „bun candidat”, oriunde s-ar putea găsi acesta, doar atunci când circumscripția este nesigură. În circumscripțiile sigure în care un anume partid se bucură în alegeri succesive de o majoritate comodă, partidele nu mai sunt constrânse să-și găsească un candidat puternic, capabil să învingă, și își poate permite să-și propună proprii „interni”. Este cert faptul că, circumscripțiile uninominale solicită ca partidele să acorde o oarecare atenție caracteristicilor personale ale candidatului. În *sistemele proporționale*, distincția relevantă vizează dacă listele cu candidați sunt închise sau deschise. În mod clar, controlul partidului asupra selecției și a alegerii candidaților săi este maxim atunci când lista este *blocată*. Se presupune însă, că lista deschisă votului după preferință poate să pună electoratul în situația de a controla procesul de selecție. Sartori aduce un contraargument acestei supoziții: așa cum partidele puternice sunt apte să mobilizeze electoratul cu mecanismul lor organizatoric, tot așa pot neutraliza votul preferențial cu preferințe concentrate în mod masiv asupra propriilor oameni din aparat³⁷.

Nu de puține ori s-a reproșat scrutinului de listă bazat pe reprezentarea proporțională că, acest mod de scrutin întărește considerabil rolul și influența partidelor politice. Alegătorul nu își cunoaște parlamentarii, el nu votează pentru un om, ci pentru un program prezentat de către un partid. La rândul său, parlamentarul consideră că șansele sale să fie reale depinde mai puțin de contactele sale cu alegătorii, și mai mult de locul pe care partidul său o să-l aibă pe listă. Nu personalitatea candidatului va fi determinantă în alegeri, ci fidelitatea sa

³⁷ Giovanni, Sartori, *Ingenieria constituțională comparată*, București, Edit. Mediterana 2000, 2002, p. 15-41.

vis-à-vis de partid va fi preeminentă. Această depersonalizare a funcției parlamentare este adesea criticată de către unii autori, care văd în parlamentari intermediarii între alegători și administrație. Practica unor deputați de a vota în Parlament legi profund antisociale, dar care se prezintă în circumscripțiile lor ca prieteni ai alegătorilor, scriind în favoarea lor scrisori de intervenție, ce nu îi costă nimic și care, de regulă, nu sunt urmate de efecte, este, în mod evident, contrară principiului democratic³⁸.

Urmare a unor reflecții critice față de activitatea parlamentară, în viața politică românească s-au redescoperit virtuțile scrutinului uninominal. Multiplele semnale pe care clasa politică românească le-a primit în ultimul timp din partea electoratului nemulțumit și nu numai, a determinat-o pe această să repună pe agenda parlamentară chestiunea votului uninominal. „Temerile care, în perioada adunării Constituante, au stat la baza deciziei politice de respingere a votului uninominal, nu mai au o fundamentare obiectivă și respingerea scrutinului uninominal reprezintă o reacție politicianistă” – afirma Antonie Iorgovan³⁹. Astăzi, majoritatea partidelor politice se arată favorabile acestui tip de scrutin pentru alegerile parlamentare.

Ne exprimăm încrederea că noul cadru legislativ în materie electorală va da un nou sens vieții politice din România, va oferi alegătorilor mijloacele necesare pentru a-și exprima opțiunea electorală de o manieră care să se reflecte în compoziția ulterioară a structurilor de guvernare.

Subliniind importanța legislației electorale, autoarea Elena Simina Tănăsescu afirma: „de cea mai mare importanță este calitatea legilor electorale, calitate ce poate fi un factor mult mai important în determinarea unei atitudini civice a cetățenilor decât orice sistem de sancțiuni, oricât de riguros. Un sistem electoral autentic democratic, inspirat din voința reală a celor care dețin puterea de stat, este de natură să pună bazele unei atitudini civice a cetățenilor și impune o conduită electorală partidelor și alianțelor care participă la alegeri”⁴⁰.

Corpul electoral își dorește prin instituirea acestui tip de scrutin o reformare, o revigorare a clasei politice, o dinamizare a activității pe care o desfășoară legislativul și, nu în cele din urmă, o apropiere a aleșilor de purtătorul suveran al puterii – poporul. Indiferent dacă oamenii politici sunt rezultatul unui sistem uninominal sau al unui sistem de listă ori al unui mixt, important este ca deciziile pe care le iau în calitate de reprezentanți ai demosului să servească intereselor acestuia.

³⁸ Chantebout Bernard, *Droit constitutionnel et science politique*, 16e édition, Armand Colin, Paris, 1999, p. 210-211.

³⁹ Antonie Iorgovan, *Filosofia bicameralismului între exigențe doctrinare și nevoi politice reale*, în „Revista de drept public”, nr. 1/2004, p. 26. A se consulta de asemenea, Victor Duculescu, *România între două reforme constituționale (2003-2007)*, în „Revista de drept public”, nr. 4/2005, p. 13-16.

⁴⁰ Elena Simina Tănăsescu, *op. cit.*, p. VIII.

Scena politică românească aflată într-o efervescentă permanentă, măcinată de interesele unuia sau altuia dintre actorii politici, uită un element esențial, și anume, *il demos votante* (Giovanni Sartori). Angrenați în jocurile politice, politicienii acordă o atenție mai mare propriilor interese de grup, și nu electorilor, care plictisiți și dezamăgiți de întreaga clasă politică se arată foarte puțin interesați de aceasta. Nu trebuie însă să excludem și lipsa unei culturi politice și juridice, civice a electoratului românesc⁴¹.

Rămâne de văzut dacă, după reformarea sistemului nostru electoral, Corpul electoral va fi mai motivat să participe la vot sau va manifesta aceeași apatie ca și până acum.

Oare reforma electorală nu trebuia însoțită și de o serie de condiții de eligibilitate mai exigente, care să ceară mai bine candidații la demnitățile publice?

Se impunea doar o reformare a modului de scrutin sau și un nou „visage” al celor aleși?

Sistemele electorale actuale au căpătat noi dimensiuni, datorate metamorfozelor profunde din cadrul societăților contemporane. Ele trebuie să răspundă noilor provocări venite din partea clasei politice, și nu în cele din urmă a cetățeanului, care își vrea cât mai bine reprezentate interesele în forurile reprezentative.

⁴¹ A se consulta și articolul analistului politic Cristian Pîrvulescu *O națiune de reconstruit* din ziarul „Cotidianul” din data de 21 februarie 2007, precum și articolul *Treptele implicării* din ziarul „Cotidianul” din data de 16 mai 2007.